

Redogörelsen betonar att det ofta är en särskilt svår period just före pensionsåldern. Den avgörande faktorn skall vara individuell arbetskapacitet i stället för ålder, det är med andra ord fråga om hänsyn till den funktionella i stället för till den kronologiska åldern. De arbetsmöjligheter som äsyftas inkluderar minskad arbetsbelastning, förflyttning till lättare arbete, deltids- och skyddat arbete etc.

En del av årsrapporten ägnas åt de speciella svårigheter som möter äldre kvinnor som inträder i arbetslivet för första gången eller efter en lång period i hemmet.

I en värld där inom industri, kontorsarbete och även inom jordbruket teknikens framsteg är så snabba att en yrkesutbildning eller stommen i flera besläktade utbildningar inte räcker livet igenom för en arbetare, är det mer än troligt att äldre arbetare drar det kortaste strået i konkurrensen med yngre, som har färskare utbildning och yrkesträning. Om inte en bestämd och välplanerad aktion för att vidareutbilda och uppöva äldre arbetskraft hålles i gång fortlöpande, kommer allt större skaror av äldre arbetstagare — i stället för att avancera i sin karriär — att gå tillbaka med liten eller ingen andel av de ökade förmåner i ställning och förtjänster som de fort-

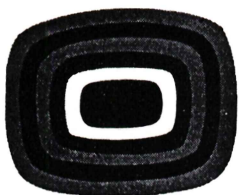
gående tekniska framstegen eljest skulle möjliggöra.

Efter uppnådd pension

I rapporten behandlas vidare behov och problem för äldre människor, som inte längre förvärvsarbetar, med avseende på pensioner, hälsovård, socialvård, bostäder, hemvård, rekreation och deltagande i allmänna verksamheter. Intrycket är att alldeles för litet har blivit gjort för att bringa trygghet och bekvämlighet åt dem, vilkas långa arbetsår är tillända.

"Ålderdom är dyrbart för ett samhälle", säger Mr. Morse. "Det är också ungdom. Men de som inträder i sin levnads afton är fullt berättigade till samhällets omvårdnad, vilket de också har uppnått i de flesta länder".

Jämsides med de andra organisationerna inom Förenta Nationerna, vilka var och en arbetar inom sitt fält för att stödja äldre människor, måste ILO ta initiativ, särskilt genom sina program för sysselsättning, relationerna arbetstagare—arbetsgivare och för social välfärd, för att tillförsäkra människor att deras ålderdoms år kan framlevas i rimlig säkerhet, bekvämlighet och mänsklig värdighet.

FRÅGOR FÖR DAGEN

Problem beror av lösningar på fel sätt

"Problem är bara felaktiga lösningar." Med dessa optimistiska ord från dess president professor M. S. Thacker slöt FN:s stora konferens i Genève om vetenskapens och teknikens tillämpning för utvecklingsländerna.

Att världsnödens avskaffande till sist beror på de mänskliga resur-

serna, på människans intelligens och uppfinningsförmåga, understöks av flera talare. Konferensens generalsekreterare professor Carlos Chagas framhöll som en av konferensens viktigaste slutsatser att den mest angelägna sidan av utvecklingsarbetet var den mänskliga. Professor Thacker föreslog att man skulle skapa en ny världsbank — en bank med mänskligt kapital, vetenskapsmän och tekniker som ställer sitt kunnande och sin erfarenhet till mänsklighetens förfogande. Han föreställde sig hur vetenskapsmännen överallt skulle kunna gå tillsammans för att bilda frivilliggrupper för arbete i utvecklingsländerna.

Konferensen avslutades den 20 februari efter att ha pågått sedan den 4 februari. Ungefär 1.600 vetenskapsmän, ekonomer, statsmän och ämbetsmän från 96 länder deltog i denna sammankomst som var

den första i sitt slag. Bland deltagarna var tre nobelpristagare, ett antal regeringsledamöter och generaldirektörer från fem av FN:s fackorgan.

Konferensen studerade hur de vetenskapliga och tekniska framstegen i de utvecklade länderna skulle kunna påskynda utvecklingsländernas ekonomiska framåtskridande. Temat var hur strävandena i dessa två världar kunde samordnas, hur det internationella samarbetet härför kunde förbättras och hur man snabbare kunde överbygga klyftan mellan vetenskapens faktiska användning i industriländerna och den möjliga användningen i utvecklingsländerna.

1.800 avhandlingar från vetenskapsmän och specialister i hela världen var underlag för diskussionerna. Ämnesvalet sträckte sig från undervisning till ogräsmedel, från

den mentala attityden hos byinvånare till den ekonomiska expansionens räntesatser, från signalutrustning till jordkemi och fotografisk teknik för geologiska undersökningar.

De avhandlingar som behandlades under konferensen skall tryckas på flera språk och ställas till allmänt förfogande. Avhandlingarna innehåller både en rad konkreta förslag och värdefullt råmaterial för intresserade länder. Vidare skall referat av förhandlingarna utges i sex-sju volymer som kommer att bli en verklig guldgruva för utvecklingsländerna.

Vid konferensens avslutning framhöll man från presidiet att uppföljningsåtgärder skulle vidtas för att ta tillvara det intresse som väckts genom konferensen. Man preciserade inte vilka åtgärder det var fråga om men från olika håll har man föreslagit att ett nytt internationellt organ för vetenskap och teknik skall upprättas liksom ett internationellt institut för utbildning av vetenskapsmän och forskningsexperten samt att man skall förstärka existerande FN-organ och ge dem större ekonomiska resurser.

Vid avslutningen sade generalsekreterare U Thants representant Paul G. Hoffman, verkställande direktör i FN:s särskilda fond, att konferensen varit en viktig händelse i FN:s historia. Han framhöll betydelsen av ett rådgivande organ för konferensens uppföljning. Generalsekreteraren skulle därför under de närmaste två-tre månaderna diskutera denna fråga med konferensens presidium och andra.

FN:s ekonomiska och sociala råd kommer att diskutera konferensens resultat på sitt sammanträde i juli.

Striden om åldringsvården i USA

I juli 1962 avlivade Förenta Staternas senat den s. k. King-Ander-son lagen med 52 röster mot 48.

Denna lag framlades av presidenten för att säkerställa viss sjukvård åt medborgare över 65 år. Amerikanska läkarsällskapet (American Medical Association) engagerade sig mot en sådan ordning, medan den federala regeringen offrade en hel del pengar på att övertyga allmänheten om att AMA hade fel. Allt efter läsarens politiska övertygelse kan han tro att en seger har vunnits för personlig frihet eller att marschen mot en universell välfärdsstat endast har blivit fördröjd. Skälen för AMA:s aktion anses dock ha blivit missförstådda vida omkring utomlands. Ett utdrag ur New England Journal of Medicine där sex invändningar mot planen finns uppräknade, anger följande motiv för ett avböjande av lagförslaget.

1. Obligatorisk försäkring av alla människor kommer att omfatta många som inte vill och inte behöver denna försäkring.

2. Endast 90 dagars sjukhusvård tillhandahålles, men inte ersättning för medicinska och kirurgiska åtgärder.

3. 14 miljoner personer som nu tillhör socialförsäkringen har redan denna sjukvård utan att samhället betalar för den.

4. 4 miljoner personer i angivna åldersgrupp inkluderas inte i den allmänna försäkringen utan lämnas utanför och måste tas om hand på annat sätt.

5. De rika får samma förmåner som de fattiga, och de fattiga betalar i verkligheten samma försäkringspremie som de rika.

6. Systemet leder allt för långt i samhälleligt förmynderskap och oundviklig administrativ kontroll.

Flera av dessa invändningar skulle inte ha godtagits som giltiga argument i Sverige. Ännu för ett par månader sedan var det uppenbart för alla i USA — även för AMA — att lagförslaget skulle föreläggas kongressen även i år. Men där efter har Kennedy funnit det ekonomiska konjunkturläget så pre-

kärt att inga sociala reformer över huvud taget kan tillåtas stå vägen för den stora skattesänkning som han anser inte blott nödvändig utan som det enda sättet att pumpa ökat liv i USA:s produktion och köpkraft.

Läkarnas arbetsförhållanden

Samhällets organisation av hälso- och sjukvården utövar ett starkt inflytande på läkarnas arbetsförhållanden. En olämplig konstruktion av apparaten och en bristande samordning i detaljerna kan allvarligt äventyra den normala läkarverksamheten. Även de unga läkarna, som kommer i kontakt med och fått erfarenhet av sjukvårdsutövningen, har sin mening om dess organisation. Sveriges yngre läkares förening (Sylf) har i ett uttalande, som ligger till grund för en diskussion vid föreningens fullmäktigemöte 1963, framfört några väsentliga synpunkter.

Den öppna vården vid sjukhusen har fått en avsevärd omfattning, som ej alltid är medicinskt motiverad eller motsvarar ett rationellt utnyttjande av sjukhusens resurser.

Sylfs styrelse anser det angeläget, att möjlighet till kvalificerad öppen vård utom sjukhusen skapas, i huvudsak efter de riktlinjer, som utarbetats inom läkarförbundets etableringsavdelning.

Öppen vård av allmän karaktär bör omhändertas av läkare utom sjukhusen och omfattar även jourverksamhet.

Den öppna vården vid sjukhusen bör ha karaktär av specialistvård.

Öppen vård på sjukhusen meddelad av icke specialistkompetent underläkare bör i första hand begränsas till jourfall och eftervårdsfall.

Sylfs styrelse har vidare uttalat att gällande taxor inom den öppna sjukvården kontinuerligt måste anpassas till den medicinska utvecklingen och till den allmänna kostnadsstegringen. Läkarna bör i större utsträckning än tidigare inrikta sig på en utbildning för den öppna

vårdens räkning. Förbättrad efterutbildning av läkarna i öppen vård bör eftersträvas och ett aktivt samarbete mellan dessa och sjukhusvården komma till stånd.

Vid Sylfs fullmäktigemöte fastställdes i princip styrelsens förslag om riktlinjer för den fortsatta verksamheten.

Mentalsjukvårdens upprustning

Socialdepartementet kommer från 1 juli 1963 att definitivt övertaga inrikesdepartementets uppgifter inom sjuk- och hälsovården. Socialminister Aspling har övertagit statsrådet Rune Johanssons intresse för mentalsjukvårdens upprustning och är tydligen beredd att kraftigt fullfölja den. De senast tillkomna mentalsjukhusen har gett ett tillskott på 1.380 platser för psykiskt sjuka, med 540 platser för efterblivna och 245 platser avsedda för psykopatvården. 47 milj. kronor föreslås till befintliga mentalsjukhus med speciella förslag i fråga om Ulleråkers sjukhus och S:t Lars sjukhus i Lund. Vid vardera sjukhuset planeras en vårdenhets på 52 platser för mentalt sjuka barn och ungdomar. En utbyggnad av Vipeholms sjukhus för höggradigt efterblivna med 60 platser föreslås också.

Antalet vårdplatser inom mentalsjukvården var 1955 20.923. År 1961 förelåg tack vare utbyggnaderna en ökning med 2.445 platser. Samtidigt har en minskning av överbeläggningen kunnat ske tack vare de nya behandlingsmetoderna och medicinska medel som medfört förkortning av vårdtiderna och utskrivning av fall som tidigare måste vårdas på sjukhus. Ytterligare utredningar krävs beträffande det fortsatta utbyggnadsbehovet. Såväl tidigare som ännu pågående statliga utredningar likaväl som den expertgrupp inom läkarförbundet som nyligen framlagt vissa förslag ger vid handen att en omsorgsfull

prövning också krävs beträffande den framtida organisationen av mentalsjukvården.

Modern invalidvård

En veckolång kurs i rehabiliteringsfrågor har varit anordnad i Stockholm för sjukvårds-, socialvårds- och arbetsvårdspersonal. Kanslichefen Karl Montan i SVCK framhöll i sitt hälsningstal att den tekniska utvecklingen just nu går mycket snabbt. Vi har för närvarande ett väldigt material att ösa ur som teknisk forskning försett oss med. Det gäller att utnyttja detta snarast. Inrättandet av ett elektroniskt laboratorium är ett av de viktigaste önskemålen.

Sjukhusborgarrådet Folke Kyling framhöll att rehabiliteringsverksamheten normalt bör ingå som ett led i sjukvårdsorganisationen och han noterade med glädje de planerade centra vid sjukhusen kring Stockholm där rehabiliteringsverkstäder skall byggas. I fråga om den allt överskuggande personalbristen kunde herr Kyling meddela att man satt igång med en sociologisk rundfrågning till de anställda om bostäder, löner och arbetsvillkor i övrigt. Svaren hoppas man skall

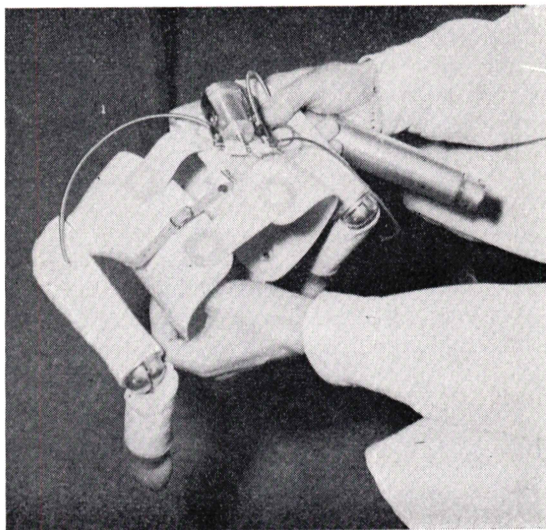
kunna bana nya vägar för en bättre rekrytering och konkurrenskraft gentemot andra serviceyrken.

Vårt land håller på att knappa in på det försprång som England och USA skaffade sig under världskriget, sade docent Bo Bjerner, chef för rehabiliteringskliniken vid Mörby lasarett. Den medicinska rehabiliteringen håller alltmåra på att finna sin form. För de sjuka måste emellertid den slutna vården anses mest angelägen. Vid sjukhusbehandlingen är det viktigt att träningen av muskulatur och styrka sker på ett lustbetonat sätt. Erfarenheterna talar för att denna väg är riktig.

Vården av neurosedynskadade barn var det aktuella ämne som togs upp i form av bordssamtal mellan läkarna Marcel d'Avignon och Stig Jonsäter, Norrbackainstitutet, leg. sjukgymnast Gerd Möller, arbetsterapeut Gun Nilsson och bandagemästare Ragna Ranweg. Bedömningen av neurosedynskadade bör, enligt medicinalstyrelsens mening, handhas centralt medan behandlingen däremot lämpligen sker regionalt.

En uppmärksamman demonstration av elektroniska hjälpmedel utfördes av en engelsk expert. Det är

Demonstration av en protes för rörelseskadade barn. Det är ett elektroniskt hjälpmedel som drivs med kolsyra och elektricitet.

konstruktioner som går ut på att utnyttja kroppens egna impulser, de s. k. bioptentialerna. En förlamad ges möjlighet att utföra en del praktiska arbeten, han kan t. ex. skriva på maskin, använda sin radio, TV etc. tack vare de revolutionerande ting som elektroniken numera erbjuder.

Sjuksköterskebristen

Från olika håll inströmmar nu uppgifter om det program för stängning av sjukhuskliniker och avdelningar som är att förutse under sommarhalvåret 1963. Enbart Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg förlorar enligt uppgift omkring 66.000 vård dagar genom dessa stängningar. Vissa kliniker är naturligtvis i behov av generalstädning, utluftning och reparationer. Så har alltid varit fallet, men då stängningsperioderna kan sträcka sig från slutet av maj till slutet av september eller från 1 maj till 1 november inses lätt att den löpande sjukvården skadligt påverkas, att väntetiderna för patienterna blir otillåtet långa och att arbetet under resten av året, vårdtider och trivsel måste lida avsevärt. *Samtidigt upplyses att ett nytt jättesjukhus är i görningen i Göteborg.*

Tyvärr har vi ännu ej sett slutet på alla de bekymmer som vållas av den bristande samordningen mellan tillgång och behov inom personalstaten vid sjukhusen. Många vanliga människor har säkerligen förvånat sig över den motståndskraft eller, för att välja ett rikigare uttryck, halsstarrighet, som sjukvårdens huvudmän visat upp i fråga om rekryteringen till sjuksköterskebanan. Det kan synas egendomligt att de ansvariga organen i längden kan åsidosätta den opinion som ständigt manifesteras. I stället för några radikala grepp om problemet låter man sig av opinionen endast påverkas så mycket att en eller annan gänga i tumskruben lossas, någon

lönegrad, ett mindre medgivande i pensionsfrågan el. dyl. Innan man kunnat förmå sig att lämna detta millimetertänkande lär ingen större lättnad kunna förväntas.

Socialinstituten i riksdagen

Ecklesiastikministern föreslår i en proposition en ökning av utbildningsplatserna för socionomer från 100 till 480, varav 150 i Stockholm, 120 i Göteborg, 120 i Lund och 90 i Umeå. Kostnaderna ökas med 0,9 milj. kronor till 2,4 milj. kronor. Totalt föreslås att 17 universitetslektorat inrättas vid de fyra socialinstituten. I propositionen redovisas den tidigare utredningen rörande socionomutbildningen. Den nu föreslagna utbyggnaden motsvarar utredningens eget förslag.

Stadsförbundet ansluter sig som remissinstans till utredningskommitténs helhetssyn på utbildningen såsom en "klart yrkesinriktad fackhögskoleutbildning" samt talar för att den teoretiska utbildningen liksom hittills måste anknytas till den praktiska verksamheten. Att utbildningskapaciteten måste ökas är alla instanser eniga om, i vissa fall betraktas förslaget såsom ett minimiförslag. Särskilt arbetsmarknadsstyrelsen betonar detta förhållande. I flera yttranden framhålles att en central kunskap om människors beteende är nödvändig i samhällsarbetet. Psykologi och socialvårdsmetodik borde därför vara centrala ämnen i utbildningen och påbörjas redan under första studieåret.

Delade meningar har rätt beträffande socialinstitutens ställning.

Emot förslag och yrkande om att socionomutbildningen bör inarbetas i universitetens organisationer anför universitetskanslern skäl för kommitténs uppfattning att socialhögskolorna i princip bör organiseras fristående och icke stå under kanslersämbetets överinseende.

Departementschefen ansluter sig till kommitténs allmänna synpunk-

ter rörande behovet av en kvalitativt förbättrad utbildning men understryker att utbildningens standard redan nu får anses god. En förstärkning av den sociala forskningen är av stor vikt men bristen på personal och materiella tillgångar gör att de många frågor som sammanhänger med organisationen av den sociala forskningen och dess lokalisering närmare måste undersökas. Den socialpolitiska kommittén som överväger dessa problem har ännu icke framlagt några förslag. Av denna anledning anser sig departementschefen förhindrad att för närvarande realisera kommitténs förslag om vissa anordningar på forskningssidan t. ex. förslaget om inrättande av professorer.

Den förändring av institutens ställning mot anslutning till universiteten och den samhällsvetenskapliga utbildningen, vilket redan 1955 års universitetsutredning rekommenderat men som avböjts genom proposition år 1960, avvisas även nu av departementschefen. Inte heller frågor om förpraktikens ställning anser departementschefen böra lösas i enlighet med kommitténs förslag. En institutens samarbetsnämnd bör tills vidare ha möjlighet att fastställa praktikens omfattning med dispenser i enskilda fall. Den samarbetsnämnd som inrättas bör ha till uppgift att antaga studerande vid socialinstituten och skall bestå av ordförande förordnad av Kungl. Maj:t för en tid av 3 år samt av rektorerna vid instituten.

Personal- och lönefrågor vid instituten kännetecknas i propositionen av förslag om inrättande av universitetslektorat under i övrigt oförändrade utbildningsmässiga förhållanden vid instituten. För närvarande bestrides undervisningen till större delen av timarvoderade lärare. För behörighet till lektorstjänsterna gäller att vederbörande avlagt disputationssamt styrkt sig äga pedagogisk skicklighet. I Stockholm föreslås fem tjänster, i

Göteborg tre, i Lund fyra och i Umeå fyra.

Propositionen föreslår en statlig läroanstalt för socionomutbildning i Stockholm från 1 juli 1963. I Göteborg, Lund och Umeå fastställs institutens ställning som statliga läroanstalter, samtliga under beteckningen socialinstitut.

Skolmåltiderna

Statens institut för folkhälsan har konstaterat att skolmåltiderna i många fall är otillfredsställande till sin kvalitet. Under 20—30 dagar av en 30-dagarsperiod har eleverna ej fått tillräckliga mängder kalorier, äggvita, fosfor, järn, A-vitamin, tiamin och askorbinsyra i förhållande till givna anvisningar. Fetthalten har i många fall varit anmärkningsvärt högre än vad som är önskvärt. Folkhälsoinstitutets styrelse har med anledning av denna undersökning krävt ökade resurser för att kunna följa och kontrollera skolmåltiderna. Fru Susanne Hallgren i Malmö, som granskat skolmåltiderna en tid, har kommit till slutsatsen att kvaliteten är mycket låg med alltför rikligt med fett och för litet äggvita, vitaminer och mineralämnen. C-vitaminhalten är för låg och mångenstädes endast representerad av potatis. Makaronipudding med tomatås är en populär rätt, som är renons på såväl vitaminer som tuggbara ingredienser. Inslaget av korn är påfallande och man vet att även där fetthalten är för hög medan äggvitan ofta består av bindvävsprodukter med lågt näringsvärde. Fettkonsumtionen för skolungdomar är hos pojkarna 41 procent och hos flickorna 46 procent av hela kaloriintaget, vilket är mycket betänkliga siffror. Doktor

Göran Sterky vid Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus i Stockholm har nyligen framlagt en undersökning av kostvanorna vid Stockholms skolor och finner att intaget av järn är genomgående lågt, ofta flera milligram under det önskvärda, vilket är mest påtagligt hos flickor. Blott 66 procent av pojkarna och 4 procent av flickorna nådde sitt minimibehov av järn. Kalorierna i skollunchen fördelade sig vid undersökningen på följande sätt: 16 procent äggvita, 49 procent fett och 35 procent kolhydrater. Av järn fanns bara hälften och av C-vitamin tre femtedelar av rekommenderad mängd. *Dagens Nyheter* kommenterar i en ledare att de 65 öre som maten vid en skolfrukost i Stockholm får kosta omöjliggör mer än en torftig och ensidig föda. Ett helt stycke kött borde någon gång serveras till omväxling mot alla puddingar, soppor och annan lättuggad mat. Skolbarnens näringsstandard bör höjas så att den kommer närmare vad flertalet vuxna unnar sig.

Försäljning och missbruk av alkohol 1962

Läsningen av Kontrollstyrelsens redovisning för rusdrycksförsäljningen under år 1962 erbjuder just inte några ljusa och stimulerande moment. Försäljningen av spritdrycker har ökat sedan 1961 med nära 2 miljoner liter till 47,3 miljoner liter. Det betyder 8 liter per person och år, ungefär samma konsumtion som under de sista motboksåren. Vinförsäljningen har ökat med 6 procent till 17,8 milj. liter jämfört med 1961. I fråga om ölet rör sig försäljningen kring 200 milj. liter under de senaste åren. Lättölet har dock minskat sin an-

del från 30 miljoner liter 1959 till 23 miljoner 1962. Allt som allt har köparna lagt ner nära 2 miljarder kronor på rusdryckerna, vilket innebär en ökning av c:a 133 miljoner jämfört med 1961.

Statsverket inhöstade i skatter för år 1962 1.707 milj. kronor av alkoholförsäljningen, dvs. 100 miljoner mera än föregående år.

I allmänhet brukar man fästa stort avseende vid registreringen av fylleriförseelserna. Registrering måste självklart ske, men att därav draga några väsentliga slutsatser beträffande konsumtionens art och omfattning skulle vara felaktigt. Olika indikationer, tillfälligheternas spel, tillgång på polis etc. kan spela en betydande roll härvidlag.

Av intresse är att se redovisningen för konsumtionens förskjutning under en längre tidsperiod. Den totala försäljningen visar inga större förskjutningar om man bortser ifrån den första reaktionen efter motbokens upphörande. 1950 konsumerades omkring 43 miljoner liter och 1962 47 miljoner. En stark ökning av vinkonsumtionen kan konstateras under perioden, från omkring 8 milj. liter till 28 milj. liter. Ölkonsumtionen har stigit väsentligt från 173 milj. liter 1950 till 198 milj. liter 1962, trots den ökade friheten i fråga om övriga spritdrycker. Sannolikt är den ökade köpkraften här av betydelse.

Alltjämt spelar skatteinkomsten av rusdrycksförsäljningen en avsevärd roll i statsbudgeten. Kan man antaga att omsättningsskattens ökning så småningom skall kunna befria statsmonopolets hantering av rusdrycksväsendet från det ekonomiska beroende som nu råder? Först om skatteinkomsten kan nås på annat sätt torde man kunna räkna med en mera restriktiv rusdryckspolitik från statens sida.